

Minedrift i Grønland historisk set

Karsten Secher, adjungeret seniorgeolog & Lars Lund Sørensen, seniorgeolog, GEUS

(De Nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland)

April 2014

Grafit var det råstof som minedriften begyndte med. Det havde været brudt i 1845 på Langø (Upernavik) og i 1850 på Storøen i Uummannaq fjord. Ivittuut-området blev det næste centrum for råstofudnyttelse i 1854. En blymine blev igangsat på stedet, men selv om den blev udtømt samme år, var det begyndelsen på et minedriftseventyr med kryolit i godt 130 år i Ivittuut. Kobberminedrift havde været forsøgt i nærheden, ved Innatsiaq (Josvas) Kobbermine i perioden 1852-55 og i 1851 ved Frd.VIIs Kobbermine ved Qaqortoq. Det sjældne mineral zirkonium, kendt fra en forekomst ved Kangerluarsuk i Sydgrønland, blev forsøgsvis brudt i 1888-89. Udnyttelsen af kul var også en tidlig aktivitet. Diskobugtens kulforekomster havde været genstand for brydning allerede 1782-1833 (Kulbrækkeriet på Disco) og senere Ritenbenks kulbrud. Kulbrydning foregik i hele tidsrummet på mange mindre kullag i området og i mange tilfælde var der mere tale om boplads/bygdeforsyning end industriel brydning. Først 1905-09 begyndte statens kulbrud ved Qaarsuarsuk på nordsiden af Nuussuaq at organisere en mere moderne brydning på et sted hvor lokalbefolkningen længe havde samlet kul. Denne aktivitet stod på indtil 1924 hvor minen blev flyttet til Qullissat på østsiden af Disko, og her var kulminedrift en realitet indtil 1972.

Grønlands største mineaktivitet var ubetinget kryolitbrydningen i Ivittuut, siden 1940 som en statsvirksomhed med navnet Kryolitselskabet Øresund A/S. Fra starten i 1859 indtil 1886 var der en jævn produktion af råmateriale til fremstilling af soda. På det tidspunkt blev der patenteret en proces (Hall-Heroult-processen) hvor aluminiumudsmeltning ved tilsætning af kryolit kunne gøres industriel gennemførlig med et halveret kraftforbrug. Gradvist som aluminium blev indpasset i industrien fik det en positiv indflydelse på minen i Grønland. Især efter mellemkrigsårene og frem til lukningen i 1987 udviklede minen sig økonomisk godt. Lukningen skyldtes en kombination af aftagende malm-mængde og en stigende konkurrence fra syntetisk fremstillet kryolit.

Den Sorte Engel, mine i Maarmorilik med tovbane 1988.

(Foto: B. Thomassen).

Tiden havde efterhånden modnet Grønlandsadministrationens lyst til at forsøge sig med andet end kulminedrift. I 1936 begyndte nær Uummannaq en forsøgsbrydning af marmor i området der fik navnet Maarmorilik. 2. verdenskrig satte dog en stopper for aktiviteten da afsætningen gik i stå. Anlægget blev demonteret under krigen. Fra 1966-71 genoptog en københavnsk fabrikant brydningen, med det resultat at grønlandsk marmor var tilgængeligt til salg

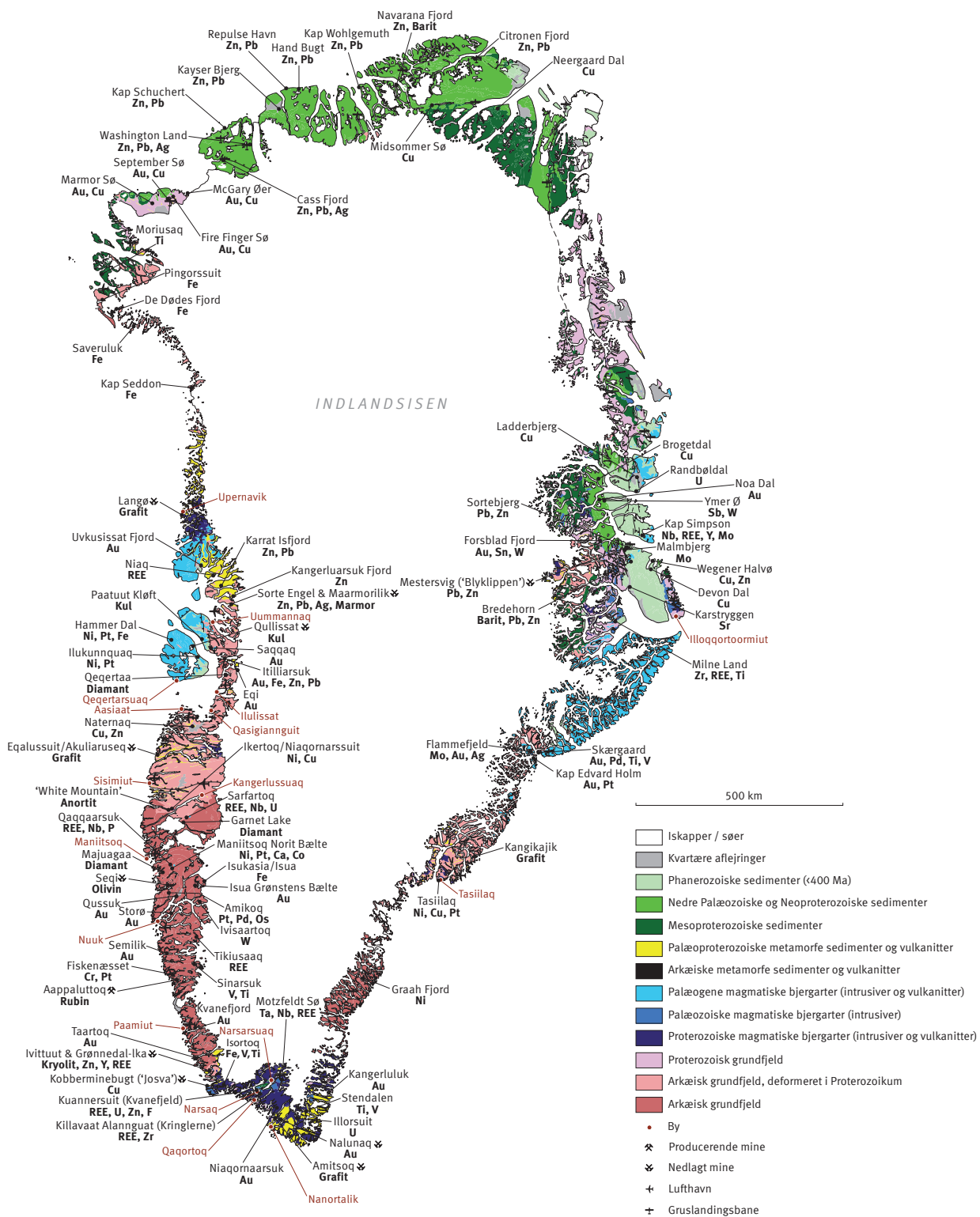
de næste år. Grønlands Styrelse støttede også geologen Lauge Kochs forsøg på i 1933 at åbne en guldmine på Clavering Ø i Nordøstgrønland. Projektet var nok en smule forhastet, for guldmængden var ikke som forventet, og minen blev opgivet samme år. Fra da af havde minedrift nu dagspressens store opmærksomhed og projektet var i datiden omtalt som "Danmarks store lotteriseddel".

Statens engagement i minedriften fortsatte efter krigen. Nordisk Mineselskab A/S blev oprettet i 1951 med det formål at forestå driften af en blymine i Blyklippen ved Mestersvig i Nordøstgrønland. Minen var aktiv fra 1952 til 1963 hvor malmen var opbrugt. Etablering af minen nødvendiggjorde store arbejder til anlæg af mineby, havn og lufthavn i denne ubeboede del af Grønland. I 2003 åbnes guldminen ved Nalunaq (Nanortalik) i Sydgrønland efter mere end 10 års målrettede geologiske og tekniske undersøgelser med en blandet offentlig og privat ejerkreds. Nalunaq blev den mine der midlertidigt endte Grønlands mineeventyr i 2013 efter at have frembragt omkring 11 tons guld.

Tabel: Grønlands minedrift

Lokalitet	Element	Aktivitet	Brudt malm tons
Den Sorte Engel, Maarmorilik	Bly, zink, sølv	1973-1090	11.300.000
Mestersvig,	Bly, zink	1956-1963	545.000
Nalunaq, Nanortalik	Guld	2003-2013	680.000**
Josva Kobbermine, Innatsiaq	Kobber, (guld)	1851-1854, 1905-1914	2.252
Frd. VII Kobbermine, Qaqortoq	Kobber, sølv	1852, 1905, 1912	18
Kvanefeld, Narsaq	Uran	1958-1962, 1978-1981	11.000
Kringlerne, Kangerluarsuk	Zirkonium	1888-1889, 1968	160
Isukasia, Godthåbsfjord	Jern	1965-1971	150
Auspiciedalen, Clavering Ø	(Guld), jern	1933	5
Amitsoq, Nanortalik	Grafit	1915-1924	6.000
Eqalussuit (Gl.Egedesminde), Sisimiut	Grafit	1912	50
Utoqqaq, Sisimiut	Grafit	1914	80
Qaarsut, Nuussuaq	Grafit	1854-1862	133
Langø, Upernavik	Grafit	1845, 1905, 1914	130
Ivittuut, Arsuk	Kryolit	1854-1987	3.700.000
Kulbrækkeriet på Disko	Kul	1782-1833	?
Qaarsuarsuk, Nuussuaq	Kul	1905-1924	25.000
Qullisat, Disko	Kul	1924-1972	570.000
Appat, Uummannaq	Marmor	1934-1936	621
Maarmorilik, Uummannaq	Marmor	1936-1940, 1966-1971	3.949
Illiup Qeqertaa, Evighedsfjord	Olivin	1995-1996	5.000
Seqi (Iltipilua), Fiskefjord	Olivin	2005-2009	300
			1.200000

** I alt produceret 11 tons guld!

Geologisk kort over Grønland med udvalgte mineralforekomster (Grafik: GEUS).